

Att skapa en adoptivkoreansk identitet bortom Västs mångkulturella diskurs
Tobias Hübinette
(ur *Um & Yang* 2/2002)

Följande inlägg kan betraktas som ett svar på dels en debattartikel av Adoptionscentrums Britta Wikman publicerad i Svenska Dagbladet den 18 juli 2001, Låt olikheten blomma, och dels på den norska professorn i antropologi Signe Howells två papers som lades fram vid adoptionskonferenserna i Oslo 1999 respektive i Göteborg 2001, Biologizing and de-biologizing kinship: Some paradoxes in Norwegian transnational adoption och The significance attributed to place of origin and "roots" amongst adoption "experts" and transnationally adopted people.

Redan här bör nämnas att både Wikman och Howell själva är adoptivföräldrar. Jag gör inte detta vare sig för att underkänna eller misskreditera mina meningsmotståndare, utan för att försöka förstå varför de har antagit de åsikter och teorier de förfäktar. Själv är jag inte bara adopterad från Korea utan också aktiv i den rörelse som medvetet försöker skapa en adoptivkoreansk identitet.

Wikman inleder sin artikel med att berätta om den livliga diskussion som försiggick på Adoptionscentrums hemsida under våren och sommaren 2001. På ena sidan stod en grupp utlandsadopterade som hävdade att deras etniska och biologiska ursprung ignorerades eller till och med föraktades och att internationell adoption är en rent kolonial praxis, och på andra sidan en grupp adoptivföräldrar som inte kunde förstå att rötter hade någon betydelse när de nu levde som barn i välbärgade medelklassfamiljer i Väst och som såg internationell adoption som en möjlighet att åtminstone rädda en liten grupp barn från misär eller till och med döden. Själv menar Wikman att adoptivföräldrarnas roll underskattas i en sådan diskussion. I stället för födelseland och biologiska föräldrar som enligt henne är uttryck för "nationalistiska strömningar" och "biologism", ställer Wikman upp kärleken till dessa barn av utländsk härkomst och födda av andra föräldrar som en väg bort från detta. Hon förkastar anklagelsen från de adopterades sida att internationell adoption handlar om egoism hos vita medelklasspar som inte kan få barn, utan ser i stället detta som en möjlighet att skapa en relation och en identitet bortom nationalism, etnicitet och biologiskt arv. Wikman kan sägas företräda en mångkulturell diskurs av vänsterliberalt snitt där termer som "världsmedborgare" och "regnbågsfamilj" hör hemma.

Howell analyserar i sin forskning genom fältstudier bland blivande och nyblivna adoptivföräldrar och bland vuxna adoptivkoreaner relationer mellan natur (biologi) och kultur (socialisation) och hur platser fylls med innehåll och symbolik i den internationella adoptionsvärlden.

Howell börjar med att slå fast att kategorin ras saknar relevans i norska eller överhuvudtaget i skandinaviska adoptionssammanhang till skillnad från i USA och Storbritannien. Orsaken till adoptionen är, hävdar Howell, i första hand inte att ersätta ett biologiskt barn utan att uppnå idealet av en normal kärnfamilj, nämligen ett heterosexuellt par med ett eller två barn. Den tidigare föreställningen om att miljö går före arv som framför allt rådde under den internationella adoptionens glansdagar på 1960- och 70-talen har idag i mångt och mycket ersatts med det motsatta. Adoptivföräldrarnas sätt att förhålla sig till denna numera rådande biologistiska ideologi som Howell är mycket kritisk till är att skapa en egen gemenskap som just adoptivfamiljer där den biologiska graviditetens stadier ersatts med motsvarande i den faktiska adoptionsprocessen. Adoptivföräldrarna kan på så sätt sägas både biologisera och avbiologisera sin egen familjesituation.

Howells kritik av vuxna adoptivkoreaners tonvikt på rötter och ursprung tar sin början i samband med en konferens i Oslo augusti 2001 som undertecknad själv deltog i att organisera. Då samlades 137 adoptivkoreaner i åldrarna 18-50 från 12 olika länder, i första hand från Skandinavien, och Howell deltog i egenskap av forskare. Howell inleder med att fråga sig hur okända människor (biologiska släktingar), okända platser (Korea) och okända kulturer (den koreanska) kan få större betydelse för dessa adoptivkoreaner än kända människor (adoptivfamiljen), kända platser (Norge, Sverige, Danmark...) och kända kulturer (den västerländska).

Till skillnad från adoptivföräldrarna som skapat en gemenskap som adoptivfamiljer menar Howell att majoriteten av de utlandsadopterade saknar en sådan och ser sig själva som norrmän, svenskar eller danskar. När utlandsadopterade söker efter biologiska släktingar har detta ofta samband med en livskris av något slag, medan de utlandsadopterade som identifierar sig med varandra och sin ursprungskultur inte bara är en minoritet utan också den grupp som är minst tillfredsställda med sin situation som utlandsadopterade. Howell ser uppkomsten av en adoptivkoreansk rörelse som ett exempel på en allmänt ökande biologisering av släktskap. Då Howell reagerar mot detta ifrågasätter hon även meningen med att detaljerat dokumentera tiden i ursprungslandet och uppgifter om biologiska släktingar, något som blivit allt vanligare sedan även adoptionsrörelsen på senare tid börjat fokusera mer på arv än på miljö.

För det första kan jag bara konstatera att Wikman/Howell och jag inte lever i samma världar trots att jag har levt i samma land/region sedan 1972. Båda förutsätter att Sverige/Norge (Skandinavien eller Väst) är den bästa av alla världar där alla har samma möjligheter och behandlas lika. Wikman/Howell kan omöjligt förstå hur utlandsadopterade som tillhör det privilegierade fåtal icke-vita som tillåts befinna sig i Väst, medvetet kan välja att segregera sig när så många invandrare, ofta från exakt samma länder, gör allt som står i deras makt för att integrera sig. Detta blir för Wikman/Howell en enorm förolämpning mot "den hand som föder dem", det vill säga i förlängningen det vita Väst som i sin självbelåtenhet inte kan förstå vad som har hänt de senaste 500 åren.

Låt oss börja med Wikman. Den mångkulturella diskursen kräver alltid en underförstådd västerländskhet. Det mångkulturella idealet är för mig själva slutpunkten för den västerländska världshegemonin där alla icke-vita kulturer och civilisationer har reducerats till exotiska inslag. Wikman nämner inte någonstans att det var kolonialismen som möjliggjorde dagens internationella adoption, och att det inte på något sätt handlar om ett jämlikt utbyte av barn. Att se något radikalt i att privilegierade vita medelklasspar som inte kan få barn köper sig lycka i form av icke-vita barn handlar om att helt ignorera både historien och den aktuella världsordningen.

Howell ifrågasätter själva kategorin ras i skandinaviska sammanhang. Att utlandsadopterade inte rasialiseras i Skandinavien är för mig inget annat än ett uttryck för extrem naivitet. Jag är beredd att gå så långt som att hävda att denna rasialisering inte bara äger rum i samhället utan även inom adoptivfamiljen. Samma naivitet går igen i Howells strävan efter ett likställa biologiskt och adoptivföräldraskap. Så länge den överväldigande majoriteten inte adopterar kommer adoption, och ännu mer internationell adoption, alltid att vara en ifrågasatt och marginaliserad familjebildning.

Howells resonemang avslöjar i stället ett fullständigt adoptivföräldraperspektiv. Hon kan förstå att adoptivföräldrar har behov av en gemenskap, men inte att utlandsadopterade har det. Hon kan förstå adoptivföräldrars ängslan över att adopterade söker sina rötter och etniska ursprung, men inte vad som har orsakat detta. För det är här vi börjar närma oss grundproblemet, vad det är som får vissa utlandsadopterade att söka efter sina biologiska

släktingar och återknyta banden med ursprungsland och kultur trots att de har växt upp med vita föräldrar i Väst.

För mig är själva existensen av en adoptivkoreansk rörelse ett bevis på att en uppväxt med just vita föräldrar som till och med i de flesta fall tillhör det privilegierade övre skiktet inte är tillräckligt för att accepteras, integreras och släppas in i det västerländska samhället. Hur utlandsadopterade behandlas, klarar sig och mår är kanske det bästa lackmuspapper som går att hitta för att mäta graden av rastänkande och diskriminering i ett västerländskt samhälle. Det utopiska projektet att adoptera 40 000 icke-vita barn till Sverige sågs på 1960- och 70-talen som dömt att lyckas. Den förväntat höga graden av integration, social reproduktion och psykiskt välbefinnande hos de utlandsadopterade skulle utgöra slutetappen i bygget av den självmedvetna antirasistiska och demokratiska folkhemsvisionen. Så blev dock inte fallet. Idag finns nämligen ny forskning som visar att Sveriges adoptionsprojekt är på väg att gå käpprätt åt helvete, vilket i praktiken innebär en mänsklig katastrof. Dessa nya resultat blir därför för mig svaret på varför utlandsadopterade söker sina biologiska och etniska rötter, och samtidigt är dessa ett bevis på det mångkulturella projektets totala misslyckande.

Sammanfattningsvis, vad jag hävdar är att det faktum att utlandsadopterade intresserar sig för sitt ursprung är ett tecken på att adoptivföräldrarnas påstådda mångkulturalitet på sin höjd stannar innanför adoptivfamiljen om den ens existerar där. Det är med andra ord mångt och mycket i desperation och förtvivlan som utlandsadopterade söker sig tillbaka efter att ha försökt passa in på alla sätt men inte accepterats till fullo i det västerländska samhället. Man kan i så fall fråga sig om Väst i allmänhet och Skandinavien i synnerhet någonsin kommer att vara mogen att ta emot icke-vita adoptivbarn, och ännu mindre invandrare och flyktingar från samma regioner. De 500 år av kolonialism som formellt avslutades på 1960- och 70-talen har uppenbarligen lämnat efter sig ett rastänkande som fullständigt genomsyrar den västerländska kulturen. Wikman/Howells fråga varför utlandsadopterade bryr sig om sitt ursprung kan därmed anses besvarad: för att de fråntas sin första kultur utan att släppas in i sin andra.